

Letterenhuis

200
jaar
LITERATUUR
IN
Vlaanderen

Een bezoek aan de vaste collectie

Inhoud

Voor de leraar	2
Eindtermen	4
Vorbereiding op school	6
Het bezoek	7
Vragen bij de wandeling door het museum	8
Werkwijze	8
Vragen bij de hele tentoonstelling	9
Start je wandeling (op de aangeduide plaats)	10
Grondplan	13

Voor de leraar

Een bezoek aan het letterenhuis

Dit pakket laat de leerlingen op eigen tempo in de vaste opstelling van het Letterenhuis rondkijken en geeft hen een aantal opdrachten mee. Zo kan het museumbezoek een sterk leermoment worden. Het opdrachtenpakket werd samengesteld door Rita Vanderheyden, oud-leerkracht Nederlands, die het educatieve team van het Letterenhuis ondersteunt.

Het Letterenhuis is het literaire archief van Vlaanderen. Het verzamelt en bewaart manuscripten, brieven, foto's en andere documenten van onder meer schrijvers, dichters, uitgevers en literaire tijdschriften van 1780 tot heden.

Deze collectie vormt ideaal bronnenmateriaal bij onderzoek voor biografieën, tekstedities en literaire of (cultuur)historische studies. Een overzicht van de collectie is online te bekijken in Agrippa, de databank van het Letterenhuis. Documenten kunnen in de leeszaal worden geraadpleegd.

Schrijvers en lezers, kunst en literatuur, heden en verleden ontmoeten elkaar op gelegenheidsexposities en op presentaties, lezingen, rondleidingen en literaire talkshows in het Letterenhuis.

De mooiste en meest aansprekende stukken uit het archief — inclusief schilderijen, affiches en sculpturen — vertellen in de vaste opstelling van het Letterenhuis het boeiende verhaal van de Vlaamse letteren in de 19de en 20ste eeuw.

In het kader van lessen (moderne) literatuurgeschiedenis kunt u deze vaste opstelling op verschillende manieren samen met uw leerlingen ontdekken. De opdrachten in dit pakket zijn geschikt voor leerlingen uit derde graad ASO, KSO en TSO.

Praktisch

U kunt het Letterenhuis bezoeken op dinsdag, woensdag, donderdag en zaterdag, telkens tussen 10 en 17 uur. Het bezoek is gratis voor schoolgroepen. Als u met uw klas op bezoek wilt komen, reserveer dan even vooraf — op die manier bent u zeker van een bezoek in aangename omstandigheden: letterenhuis@stad.antwerpen.be — tel. +32 3 222 93 20 (kantooruren). Ook met praktische (en andere) vragen kunt u uiteraard bij ons terecht.

Eindtermen

De volgende eindtermen en vakoverschrijdende eindtermen worden nagestreefd in dit bezoek:

Eindtermen ASO

- Luisteren _____ 2/4/5/6
- Spreken _____ 7/8/10/11
- Lezen _____ 12/13/14/16/17
- Schrijven _____ 21/22
- Literatuur _____ 23/25/26/27/28
- Taalbeschouwing _____ 29/30/31.3
- Strategieën _____ 33
- Vakoverschrijdende eindtermen:
 - Gemeenschappelijke stam _____ 1/5/8/9/11/13/18/19/20/25
 - Context 3 (sociorelationeel) _____ 2/6/10/11
 - Context 4 (omgeving en duurzame ontwikkeling) _____ 5
 - Context 7 (sociocultureel) _____ 2/6/7

Eindtermen TSO/KSO

- Luisteren _____ 2/4/5/6
- Spreken _____ 8/9/10/11
- Lezen _____ 14/16/17/18
- Schrijven _____ 21/22
- Literatuur _____ 24/25/26/27
- Taalbeschouwing _____ 28/29/30.3/32
- Vakoverschrijdende eindtermen:
 - Gemeenschappelijke stam _____ 1/5/8/9/11/13/18/19/20/25
 - Context 3 (sociorelationeel) _____ 2/6/10/11
 - Context 4 (omgeving en duurzame ontwikkeling) _____ 5
 - Context 7 (sociocultureel) _____ 2/6/7

U kunt in de voorbereiding uitgebreider ingaan op het aspect canonvorming. Enkele suggesties:

- De Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde (KANTL) lanceerde recent een canonproject. Op 1 juli 2015 stelde de KANTL de 'Dynamische canon van de Nederlandstalige literatuur vanuit Vlaams perspectief' voor. www.litterairecanon.be
- *Impact leerwerkboek 5*, hoofdstuk 1 Mijn profiel, deel 7 handelt over de canon en literaire competentie.
- Twee artikelen in *De Standaard*, 16.10.2004, naar aanleiding van het verschijnen van de 'Vlaamse Bibliotheek', een serie heruitgaven van klassiekers uit de Vlaamse literatuur, en de opening van de vaste opstelling van het Letterenhuis in 2004:
 - Karel Verhoeven, 'Zelfs de canon is niet voor eeuwig', http://blog.volume12.net/d/2004/20041016_ds03.pdf
 - Geert Van der Speeten, 'Levende boeken of dode letters? Een round-up van twee eeuwen Vlaamse literatuurgeschiedenis' http://blog.volume12.net/d/2004/20041016_ds02.pdf

- Het Letterkundig Museum van Den Haag heeft een tentoonstelling waarin Nederlandse en Vlaamse schrijvers vanaf de middeleeuwen tot heden zijn samengebracht. Dit *Pantheon* brengt de hoogtepunten uit de Nederlandse literatuur bijeen, een ode aan het literaire erfgoed van de Lage Landen.
<http://www.letterkundigmuseum.nl/Tentoonstellingen/Pantheon>

Een aangename en zinvolle extra oefening is de mondelijke oefening één minuut roem. Het bezoek aan de permanente collectie focust op de Vlaamse literatuur van de voorbije 200 jaar. U kunt de leerlingen ook wijzen op de internationale literatuur uit dezelfde periode of ruimer zoals die op de tijdlijn in het Letterenhuis te vinden is. De (Noord-) Nederlandse literatuur staat op die tijdlijn bij de internationale. U kiest zelf zoveel auteurs en titels als er leerlingen in uw klas zitten. U verdeelt de namen onder de leerlingen (volgens uw inzicht of volgens de keuze van de leerlingen). Elke leerling zoekt voor het bezoek de geboorte- en sterfdatum van de schrijver op en het jaartal van de eerste uitgave van het werk.

Tijdens het bezoek aan het Letterenhuis zorgt de leerling ervoor om te letten op gebeurtenissen, andere namen, Vlaamse namen in de periode van de opgegeven auteur die vermeld staan op de tijdlijn in het museum. Notities worden gemaakt.

In een les volgend op het bezoek komt elke leerling aan het woord over de auteur en het werk. Binnen het strak gechronometreerde tijdsbestek van 1 minuut vertelt de leerling over tijd, schrijver, werk, receptie van het werk, context aangereikt in het museum... Uit die minuut moet blijken waarom het werk tot de internationale canon behoort.

U kunt daarop nog een korte test laten volgen voor alle leerlingen zodat ze de besproken werken onthouden en kunnen situeren. Eventueel voorziet u een lijst met 'te leren' gegevens. Daar kunnen ook belangrijke figuren uit de roman, citaten enz. aan bod komen. Leerlingen weten dat ze voor deze mondelinge oefening een en ander moeten opzoeken over een roman maar dat ze die roman niet hoeven te lezen.

Vorbereiding op school

Inleiding

Bekijk nog eens even welke Nederlandstalige schrijvers/romans genoemd werden in de lessen over de evolutie van de roman.
Bekijk ook de evolutie van het Nederlands, vooral het deel over de evolutie van het Nederlands in Vlaanderen.

Canon

Je zal in het museum heel wat auteurs vermeld zien die je niet kent. Hun aanwezigheid wordt verklaard vanuit de canongedachte. Wat is die canon? Hoe wordt die canon beïnvloed? Lees de informatie hieronder.

Over canonvorming

Een canon is niet een objectieve lijst door de tijd opgesteld en die de tijd trotseert

Maar eerder

- Literair erfgoed
- Een verzameling referentiepunten
- Een regelgevende lijst
- Een richtsnoer
- Vanuit een consensus ontstaan
- Met vaste waarden
- Werken die het verdienen te worden bewaard en doorgegeven
- Werk dat belangrijk is, mits kennis van literaire kunst en algemene cultuurgeschiedenis

Wie stelt de canon samen?

Literair “establishment” (critici, zeer ervaren lezers, universiteit...)

Er zijn (onduidelijke maar zeker) beïnvloedende factoren:

- schoollijstjes (literatuur op schoollijsten bevestigt en zorgt dat werken in de canon komen/blijven)
- critici (over welke schrijvers wordt geschreven/ welke schrijvers worden als referentie gebruikt)
- literatuurgeschiedschrijving (welke boeken/schrijvers worden genoemd als inspiratiebron voor een jongere generatie door critici of door schrijvers)
- commercie / heruitgaven (oplagen/aantal drukken/reclame)
- prijzen (heel relatief in het kader van de explosie van prijzen in de late 20ste eeuw)
- tijdsgeslacht (wat nu mode is, was het 20 jaar geleden niet)

Het bezoek

HET LETTERENHUIS

De geschiedenis van de Vlaamse literatuur vanaf 1780 wordt in beeld gebracht in het Letterenhuis. Wat verwacht je van een literair museum?

‘Het Letterenhuis biedt u in een brede, gulle zwaai een overzicht van de Vlaamse letteren, van de aanzetjes van Conscience voor *De Leeuw van Vlaenderen* tot de scripts uit het digitale tijdperk.’

De ‘doelstellingen’ van de museumopstelling (geopend in april 2004) vermeldt volgende elementen:

- Grondstof voor biografieën, literatuurgeschiedenis, wetenschappelijke publicaties, verantwoorde tekstedities.
- Grote verhalen en *petites histoires* over hoe literatuur ontstaat, hoe aan de tekst geschaafd en geschraapt wordt, over discussies en van mening verschillen.
- Verhaal van een veranderende wereld en hoe literatuur zich daartoe verhoudt.
- Een museum tussen literatuur en realiteit, kunst en engagement, traditie en vernieuwing, protest en avant-garde, oude en nieuwe waarden.

VRAGEN BIJ DE WANDELING DOOR HET MUSEUM

Werkwijze

- Neem rustig de tijd (dit is minstens 60 minuten).
- Vertrek van wat je op de tijdlijn vindt.
Maatschappelijk belangrijke aspecten vind je **bovenaan**.
Helemaal **onderaan** vind je 'anderstalige' schrijvers uit de canon.
Ook de Nederlanders staan hier: waarom?

- Trek laden open: kijk en luister hier en daar (o.a. naar gedichten van Gezelle gelezen door BV's zoals Marcel Vanthilt). Druk hier en daar op een knop.
- Geef je bundel af na je bezoek. Je krijgt een cijfer voor inzet en ijver tijdens het bezoek en een cijfer voor je antwoorden.
- Je start in kleine groepjes op verschillende 'hoeken' in de tentoonstelling: zorg ervoor dat je de hele toer (vier zijden) gezien hebt. Kijk op het plan achteraan in deze bundel waar jij start en in welke richting je moet lopen.

Vragen bij de hele tentoonstelling

Bekijk in de opbouw van de tentoonstelling het toenemend gebruik van geluids- en beeldfragmenten, gelijklopend met technieken en uitvindingen die bij de periode horen: schildering, foto, film, tv, kleur, ... Vul in per periode.

Periode 1780 tot de Eerste Wereldoorlog:

Interbellum (1918 – 1940):

Jaren 50 – 60 tot 80:

1980 tot vandaag:

Hoe vaak kom je Hugo Claus tegen op de tijdlijn?

_____ keer

Waarom wordt hij meer dan eens vermeld? Wat zou dat kunnen betekenen?

START JE WANDELING

(OP DE AANGEDUIDE PLAATS)

Beantwoord de volgende vragen (ze staan in chronologische volgorde, misschien begin jij wel bij deel 4...dan doe je daarna deel 1-2-3):

1. Waarom begint de tijdlijn bij 1780?

2. Bij de tijdlijn horen per periode één of enkele schrijvers die via een uitgebreider deel op de tentoonstelling in de kijker worden gezet: om welke schrijvers gaat het? (Tip: sta met je rug naar de tijdlijn, kijk aandachtig naar het tegenoverliggende deel van de tentoonstelling.)

Periode 1780 tot de Eerste Wereldoorlog:

Interbellum (1918 – 1940):

Jaren 50 – 60 tot 80:

1980 tot vandaag:

3. Ga ook kijken achter de eetkamermeubelen: over welke kunstenaars gaat het hier? Ken je sommige van hen?

4. Stap binnen in het 'slakkenhuis': luister naar enkele romanfragmenten. Over welk soort romans gaat het hier?

5. Kijk naar de wand vol affiches: welk tijdsbeeld roept dit bij jou op?

6. Welke namen op de tijdlijn 1980 – 2004 ken je? Noteer ze hieronder. Omcirkel de auteurs van wie je een boek las.

7. Kijk naar de affiches en de videobeelden in dit (laat 20ste-eeuwse) deel: hier wordt de literatuur getoond op een niet voor de hand liggende manier. Schrijvers worden niet alleen meer bekend door hun boeken... op welke wijze nog meer? (meervoudig antwoord)

8. Vanuit welk perspectief is de tentoonstelling samengesteld? (schrap wat niet past)

Chronologisch – Thematisch - Per genre

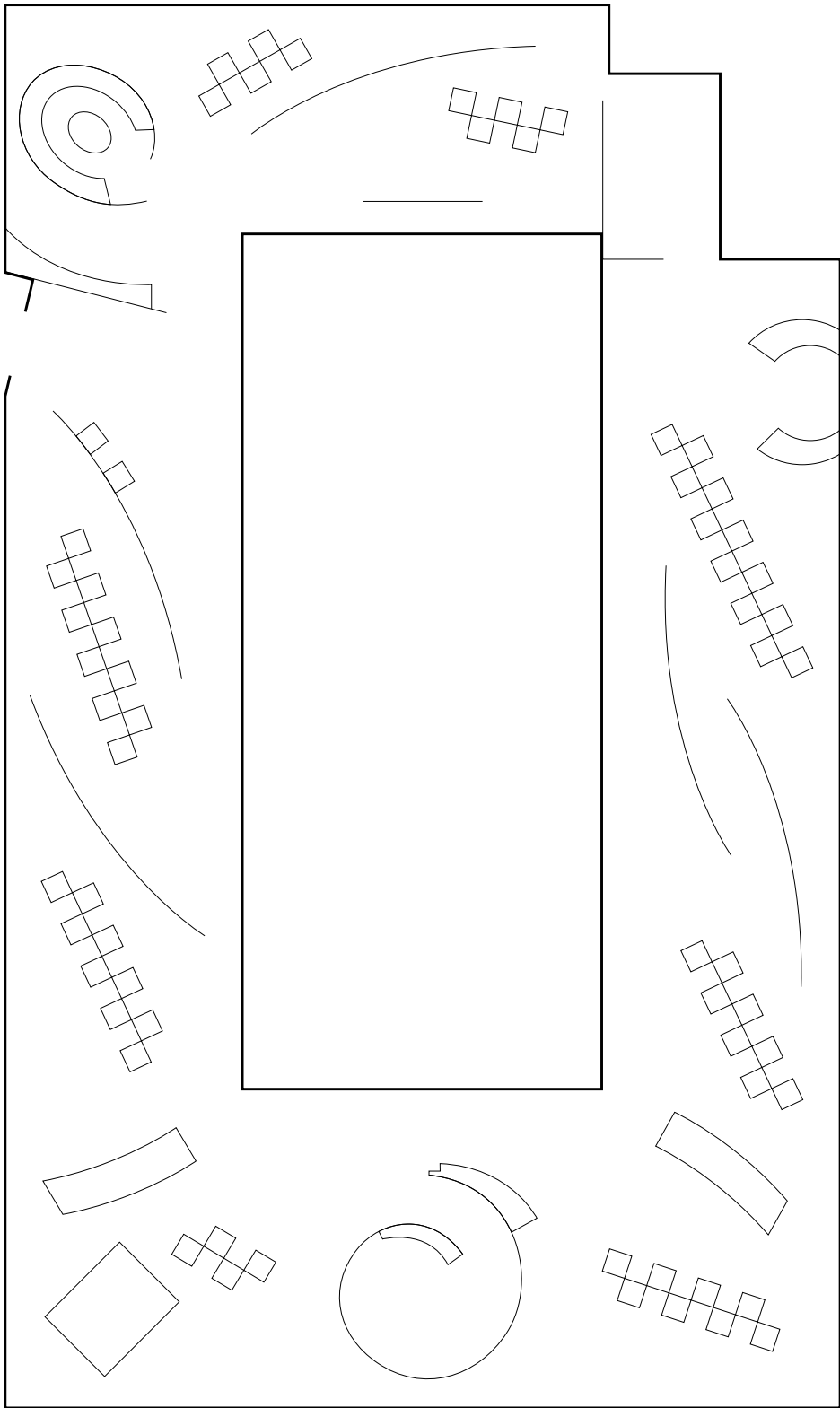
9. Sommige mensen noemen deze tentoonstelling een ‘literair rariteitenkabinet’: wat vind jij er van?

10. Welke van de doelstellingen uit de begintekst vond jij terug in het museum?

- Grondstof voor biografieën, literatuurgeschiedenis, wetenschappelijke publicaties, verantwoorde tekstedities.
- Grote verhalen en *petites histoires* over hoe literatuur ontstaat, hoe aan de tekst geschaafd en geschrapt wordt, over discussies en van mening verschillen.
- Verhaal van een veranderende wereld en hoe literatuur zich daartoe verhoudt.
- Een museum tussen literatuur en realiteit, kunst en engagement, traditie en vernieuwing, protest en avant-garde, oude en nieuwe waarden.

GRONDPLAN

GZAGZ-

*Wat kunnen wij
voor u doen?*

Letterenhuis
Minderbroedersstraat 22
2000 Antwerpen
letterenhuis@stad.antwerpen.be
www.letterenhuis.be